

Бібліотека
вчителя

НОРМАТИВНІ ДОКУМЕНТИ
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ

КНИГА ВЧИТЕЛЯ ДИСЦИПЛІН ХУДОЖНЬО- ЕСТЕТИЧНОГО ЦИКЛУ

**Довідкові матеріали
для організації роботи
вчителя**

- Законодавчі акти та державні документи
- Концепція художньо-естетичного виховання
- Орієнтовне календарно-тематичне планування уроків
- Перелік програм та навчальної літератури
- Інноваційні художньо-педагогічні технології

щорічне видання

2006–2007

ББК 74.268.78
К53

Документи подано станом на 15 червня 2006 р.

Схвалено комісією з дисциплін художньо-естетичного циклу
Науково-методичної Ради з питань освіти МОН України
Протокол №4 від 30.11.2005 р.

Упорядники:

Методист вищої категорії Інституту інноваційних технологій і змісту освіти
МОН України *Демчишин М.С.*

Методист вищої категорії Інституту інноваційних технологій і змісту освіти
МОН України *Гайдамака О.В.*

Довідково-методичне видання

Демчишин Марта Степанівна

Гайдамака Олена Василівна

Книга вчителя дисциплін художньо-естетичного циклу

Відповідальний редактор *Н. В. Томашевська*

Коректор *Н. Козирева*

Комп'ютерне макетування *С. В. Плоткін*

Художній редактор *М. С. Жубр*

Видання здійснене за ліцензією ФОП Шапіро М. В.

Підписано до друку 17.07.06. Формат 60 × 90 ¹/₁₆.

Папір газетний. Гарнітура Шкільна. Друк офсетний.

Ум. друк. арк. 52. Замовл. № *66/07*

Друкарня ТОВ «Торнадо»

61045, м. Харків, вул. Отакара Яроша, 18

«ТОРСІНГ ПЛЮС» Свідоцтво серія ДК № 2143 від 01.04.05 р.

З питань оптових поставок звертатися:

61057, м. Харків, вул. Сумська, 13

Тел.: (057) 719-98-73, тел./факс: 717-10-26

E-mail: torsing_or@rider.com.ua <http://www.torsing.com.ua>

Книга — поштою: 61057, м. Харків, а/с «Книжкова ліга»

SMS-замовлення книг: відправте SMS з текстом «КНИГА»
на номер 7500 та чекайте дзвінка від служби замовлень.
Вартість повідомлення 2,40 грн.

К53 Книга вчителя дисциплін художньо-естетичного циклу: Довідково-методичне видання / Упоряд. М.С. Демчишин; О.В. Гайдамака. — Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. — 768 с.
ISBN 966-404-259-5.

Видання містить чинні нормативно-правові акти вищих органів влади України, Міністерства освіти і науки України у сфері загальної середньої освіти, що регулюють впровадження державних стандартів освіти; методичне забезпечення; оформлення документів про освіту; організацію навчально-виховного процесу; атестацію педагогічних працівників тощо. У книзі вміщено календарно-тематичне планування з дисциплін мистецького та образотворчого мистецтва.

Для вчителів художньо-естетичних дисциплін, студентів педагогічних навчальних закладів, широкого загалу громадян, які цікавляться питаннями нормативно-правового регулювання шкільної освіти в Україні.

ББК 74.268.78

© Демчишин М. С., Гайдамака О. В.,
упорядкування, 2006

© Жубр М. С. дизайн обкладинки, 2006

© ФОП Шапіро М. В., макет, 2006

ISBN 966-404-259-5

МУЗИКА

1 – 4 КЛАСИ

навчальна програма

для загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням музики

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

*Найвища мета виховання –
діяльність на службі істини, добра, краси
(А. Дістервег)*

Вступ

Сьогодні суспільство ставить перед школою завдання гуманізації виховання особистості, адже помітно зростає роль життєвої реалізації самостійної особистості, її суб'єктних якостей та творчого потенціалу. Смыслом і метою сучасної освіти стала людина у постійному розвитку, її духовне становлення, гармонізація її відносин з іншими людьми. Особистість своєю присутністю у світі, індивідуальними особливостями, взаємодією інтелектуального й духовного створює структурні системи гуманності, добра і краси як для себе, так і для оточуючого середовища, закладаючи тим самим підвалини майбутнього світу та можливості вирішення глобальних проблем, що постають перед людством. Важливу роль у формуванні цієї особистості відіграє відбір знань, спрямований на розвиток її цілісного світосприймання і світовідчуття. Такі знання спонукають людину до практичної діяльності у всіх сферах життя. В активній діяльності розвивається психіка людини, формуються її здібності і особистісні якості.

Важливе значення у цьому процесі має курс музики в загальноосвітніх навчальних закладах, під час вивчення якого розвивається особистісно-ціннісне ставлення до мистецтва, здатність до сприймання, розуміння та створення художніх образів, забезпечуються умови для творчої самореалізації та духовно-естетичного самовдосконалення.

Програма з музики для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням музики розроблена відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти та ґрунтується на положеннях Концепції загальної середньої освіти (12-річна школа). В початковій школі закладаються уявлення про музичне мистецтво (основні елементи музичної мови, творчість найвідоміших композиторів, роль музики в житті людини) і на основі прослуханих творів учні вчать висловлювати особистісно-ціннісне ставлення до музики, включаються в музично-практичну діяльність (слухацьку, виконавську, композиторську).

Програма враховує національні музично-педагогічні традиції про визначальну роль фольклору у музичному вихованні дітей, про хоровий

спів як провідний вид музично-виконавської діяльності, що базується на глибоких співацьких традиціях українського народу. Насичення програми кращими зразками українського музичного фольклору має наблизити учнів до сформованих упродовж віків уявлень про сутність людини, про красу і гармонію навколишнього світу, бо фольклор – це опоеитизовані історія, побут, звичаї, культура відносин, цінностей, смаків рідного народу. Залучення школярів до народно-музичної творчості (гра на народних інструментах, вокально-хорове, танцювальне, відтворення народних звичаїв та обрядів), вивчення музичних традицій родини, краю, музичної професійної спадщини, розгляд професійної музики через призму її фольклорних джерел, – основні напрями реалізації національних традицій музичного виховання.

Програма враховує світовий досвід музичного виховання: комплексність формування музичних вмінь та навичок через комплексну діяльність, що поєднує речитацію, спів, рухи, танці, ігри, театралізацію, музикування на елементарних музичних інструментах, імпровізацію; традиції розвитку творчих здібностей.

Програма ґрунтується на **принципах**:

- зв'язку навчання з життям, який полягає у встановленні асоціативних співвідношень музичних явищ з власним життєвим досвідом учнів;
- свідомості та активності учнів, який передбачає діяльнісний і творчий підхід учнів до засвоєння основ музичного мистецтва;
- систематичності та послідовності змісту навчального предмета, який полягає у продумуванні системи уроків з музичного мистецтва, використання опорних схем, реалізації міжпредметних зв'язків, фіксуванні уваги учнів на ключових музично-естетичних поняттях;
- педагогічної доцільності, високохудожності та виховного потенціалу навчального матеріалу сприяє формуванню моральних ідеалів, естетичних смаків, тощо;
- зв'язку теорії з практикою здійснюється на основі емпіричного досвіду, з поверненням до практичних музичних виконавських дій.

Концептуальними засадами програми «Музичне мистецтво» (1-4 класи) є діяльнісний підхід до формування особистості як процес, що стимулює самостійні пошуки в набутті знань, активізацію мислення і творчих здібностей в різноманітних видах діяльності.

Такі підходи сприяють досягненню основної мети: формування діяльнісної особистості, яка бере активну участь у навчально-пізнавальній діяльності та здатна реалізувати себе у житті та творчості.

Формування діяльнісної особистості на початковому етапі музичного виховання базується на розвитку її образного мислення, що домінує у цьому віці, формування потреби до самопізнання (своїх емоцій, почуттів, смаків, ідеалів, цінностей), саморозвитку, самовираження через голос (спів), тіло (музично-ритмічні рухи), музичний інструмент (музикування), через творчість.

Важливе значення для реалізації такої мети має курс «Музика» у початковій школі, який реалізує завдання:

- формування емоційно-ціннісних орієнтацій у галузі музичного мистецтва (збагачення емоційно-почуттєвої сфери, виховання в уч-

нів ціннісного ставлення до дійсності та творів мистецтва, виховання здатності до художньої самореалізації та потреби в мистецькій самоосвіті);

- формування осмисленого відношення до музичного мистецтва (набуття учнями системи знань та уявлень про музичне мистецтво, його значення в житті людини і суспільства, ознайомлення з вітчизняною та світовою музичною культурою, вміння аналізувати її окремі елементи, явища, синтезувати поняття, вміння висловлювати власні думки);

- формування діяльнісного відношення до музики (збагачення досвіду практичної музичної діяльності, формування спеціальних художніх умінь, навичок спілкування з питань мистецтва, розвиток художньо-творчого потенціалу особистості).

Поділ цих завдань досить умовний, адже музичне мистецтво впливає на людину комплексно, воно одночасно впливає на емоційно-почуттєву сферу, на ціннісні орієнтації, розвиває та спонукає до діяльності. Діяльнісна особистість також реалізується у мистецтві комплексно: через співпереживання, усвідомлення себе та мистецтва, через діяльність і творчість. Таким чином, формування діяльнісної особистості (виховання в ді) є не лише метою, а й способом музично-естетичного виховання школярів.

Характеристика структури навчальної програми

Зміст програми «Музика» (1-4 класи) базується на закономірностях музичного мистецтва (зв'язок музики з життям), на тих базових категоріях та поняттях, які відображені у вимогах до змісту освітньої галузі «Мистецтво», а саме змістову лінію «Музичне мистецтво» Державного стандарту початкової загальної освіти і включає такі блоки:

1) художньо-естетичне сприймання музичного фольклору творів вітчизняних і зарубіжних композиторів, зокрема вокальних, інструментальних, дитячих опер;

2) аналіз-інтерпретація та оцінювання прослуханих творів, визначення вираженого в музиці світовідчуття: ознайомлення із засобами виконання музики (типи людського голосу, музичні інструменти різних груп); зв'язок музики з іншими видами мистецтва;

3) розвиток дитячого голосу, виконання народних пісень, насамперед зразків національного і регіонального фольклору;

4) гра на музичних інструментах, зокрема українських народних (сопілка, бубон тощо) та дитячих (металофон, ксилофон, трикутник тощо);

5) імпровізація (вокальна, інструментальна, пластична, інтонаційно-мелодична та ритмічна), ігри з музичними та танцювальними елементами, фрагменти народних обрядів;

6) засвоєння елементів музичної мови як специфічних засобів вираження і осмислення художньо-образної інформації, практичне засвоєння;

7) практичне засвоєння (в процесі сприймання та виконання) основних музичних понять: музичний звук, його властивості, музична інтонація, основні елементи музичної мови (мелодія, ритм, динаміка, темп, лад, тембр тощо), прийоми музичного розвитку, типи музичного вираження.

Структурними особливостями програми є розподіл змісту на теми. Тематичний принцип побудови програми забезпечує цілісність навчання, цільовідповідність та осмисленість шляхом розгляду окремих творів у тематичному контексті навчальної програми.

Тематична структура програми, зумовлена логікою її розгортання:

Клас	Кількість годин
1 клас «Музика навколо нас»	70
Тема 1. «Звуки навколо нас»	18
Тема 2. «В королівстві ритму та висоти»	14
Тема 3. «Три кити в музиці»	20
Тема 4. «Кити зустрічаються разом»	18
2 клас «Музика і мова»	70
Тема 1. «Музична мова»	18
Тема 2. «Про що розповідає музика»	14
Тема 3. «Казкові розповіді музики»	20
Тема 4. «Музичні форми»	18
3 клас «Музика і діти»	70
Тема 1. «Музика родини»	18
Тема 2. «Музика дитини»	14
Тема 3. «Музика і гра»	20
Тема 4. «Музика і природа»	18
4 клас «Народне музичне мистецтво»	70
Тема 1. «Історія народу і музика»	18
Тема 2. «Побут народу і музика»	14
Тема 3. «Народні звичаї і музика»	20
Тема 4. «Фольклорні регіони України»	18

Тематизм створює умови для досягнення дитиною особистісно-ціннісного ставлення до музики та дійсності, усвідомлення зв'язків музики з життям, враховує специфіку природи дитини та специфіку природи самого мистецтва.

Зміст програми 1-го класу акцентує увагу учнів на зв'язках музики з оточуючим світом, забезпечує входження дитини у світ музичних звуків та жанрів.

Зміст програми 2-го класу розкриває особливості та універсальність музичної мови, її основні елементи, музичні образи, які вона створює, музичні структури, які при цьому утворюються.

Зміст програми 3-го класу ознайомлює учнів з музичними образами, розкриває значення родини, інтересів дитинства, ігор, природи в житті людини; значення сім'ї в музичному вихованні дитини.

Зміст програми 4-го класу дозволяє усвідомити значення музики в національній історії, побуті та звичаях, різноманітність жанрів, регіональних стилів народної музики.

Особливості організації навчально-виховного процесу

Зміст програми стане надбанням учня за умови спеціальної організації його засвоєння, при створенні умов для розвитку його здібностей і обдарувань, його самостійності, творчості. Організаційно-методична система викладання музичного мистецтва в загальноосвітній школі має спрямовуватися перш за все на діяльне засвоєння змісту музичного мистецтва.

Діяльнису основу мають різноманітні види музичної діяльності, які втягають у свою сферу різноманітні органи відчуттів людського організму, різноманітні сторони особистості (інтелектуальну, емоційно-ціннісну, волю, діяльнісну), дозволяють розвивати усі якості та властивості особистості: психічні процеси (сприйняття, відчуття, увага, пам'ять, мислення, мовлення), спрямованість особистості (потреби, інтереси, переконання, світогляд), здібності, характер. Через музичну діяльність учень накопичує знання про музичне мистецтво, розвиває та вдосконалює свої музичні та виконавські здібності та навички, виробляє критерії естетичної оцінки.

Сучасний урок пропонує різноманітні види музичної діяльності:

- слухання музики, через яке реалізується особистісне художньо-естетичне сприймання музики українських і зарубіжних композиторів у широкому діапазоні її видів, жанрів і форм (хорової, симфонічної, вокальної, інструментальної, вокально-інструментальної тощо), інтерпретація інтонаційно-образного змісту та оцінювання прослуханих творів;
- вокально-хоровий спів, у процесі якого розвивається дитячий голос, вдосконалюються вокально-хорові навички, учні ознайомлюються з народними і композиторськими (класичними та сучасними) піснями;
- музично-ритмічні рухи, які є основним засобом розвитку відчуття ритму, творчої уяви, прагнення до самовираження, емоційного відгуку на музику, здатності осмислено, усвідомлено сприймати і виконувати музичні твори, тренування нервово-психічних процесів, засобом розвитку соціально-комунікативних навичок, джерелом ні з чим незрівнянної радості для дітей;
- гра на музичних інструментах, що розвиває музичні здібності учнів, урізноманітнює урок музики, приносить учням радість творчості, робить процес вивчення музичної грамоти до кінця осмисленим;

- музична творчість як власна інтерпретація музичного твору, підголосків і варіантів наспіву, власний варіант інсценізації пісні, власний інструментальний супровід, власні вправи для розспівування, вокальна, інструментальна імпровізація, ритмічне фантазування в народному та сучасному стилі тощо;
- теоретичне вивчення музики (засвоєння основних музичних понять та необхідної термінології).

Теоретичне вивчення музики (музична грамотність), що здійснюється на основі емпіричного досвіду, являє собою засвоєння різноманітних музично-естетичних понять та термінів, якими оперують учитель та учні в процесі слухацько-виконавських дій:

- відомості про народну творчість, про творчість відомих композиторів минулого і сучасності засвоюються в процесі слухання та виконання народної, професійної (класичної та сучасної) музики;
- відомості про способи виконання музики (людські голоси, хор, інструменти, оркестри) – в процесі слухання, співу та інструментального музикування (індивідуального, колективного);
- поняття про виразні засоби музики (особливості музичної мови), з допомогою яких втілюється в музиці художній задум (ритм, висотність, рух мелодичної лінії, динаміка, темп, тембр, структура, фактура тощо), вивчаються в процесі слухання, розумування музичних творів (вокальних, інструментальних), виконання музично-ритмічних рухів та творчих завдань;
- знання про способи позначення записом основних виразних засобів (нотну грамоту) – учні засвоюють у початковій школі під час розумування постпунктів, музикування на елементарних музичних інструментах;
- ключові (загальні музично-естетичні) поняття: про зв'язок музики з життям, про зв'язок різних видів мистецтва, про види музики (народна, класична, сучасна), про зміст музики (характер, образність музичних творів) є предметом вивчення на кожному етапі уроку, предметом засвоєння в кожному практичному виді діяльності.

Особливе місце на уроках музики в початковій школі відіграють активні форми та методи навчання.

Метод створення композицій спрямований на поєднання різних форм роботи навколо одного музичного твору чи певного художнього образу, що вивчається. Пісня, що розучується, чи образ можуть бути представлені пластично, інструментально, групами та солістами тощо.

Метод проектів дозволяє учневі відчути себе у ролі практичного діяча, творця. Наприклад, проекти втілення ідей (написати казку, створити до неї музичний супровід), проекти одержання естетичної насолоди (підготувати цікаву розповідь про композитора, музичний твір і розповіді її однокласникам), творчі проекти (скласти карту, схему «Український музичний фольклор», словник-довідник календарних народних звичаїв, альбом «Музика природи»).

Ігрова діяльність займає особливе місце на уроках музики, особливо в початковій школі. Гра – особлива форма діяльності в умовних ситуаціях. Використання ігор розкриває творчий потенціал учнів, призводить до більш глибокого, активного, осмисленого та швидкого засвоєння

навчального предмета. Виконуючи будь-яку роль у грі, дитина переважительно, стає активною, зацікавленою, набуває позитивних якостей.

Для активізації мислення учнів у процесі засвоєння тематизму програми слід застосувати опорні схеми (образні моделі). Структурні елементи та взаємозв'язки таких схем-моделей подаються як у вигляді схематичних зображень (певних геометричних фігур та ліній-стрілок між ними), так і у вигляді конкретних образів – людей, об'єктів природи, предметів побуту, їх умовних зображень, символів тощо. Їх композиція має наочно відобразити логіку певного поняття тематизму.

Реалізація будь-якої програми неможлива без педагогічної творчості учителя. Ситуаціями, які створюють умови для творчого розкриття змісту програми, є поєднання різних видів діяльності на уроці (музичних, ігрових, інтерактивних, проблемно-пошукових тощо), використання структурних моделей основних понять та термінів, реалізації диференційованого навчання музики. Творчим актом учителя музики є розробка драматургії уроку музики, такого поєднання його складових, при якому урок стає цілісним, подібним до художнього твору з єдиним драматургічним розвитком. Реалізація драматургії уроку музики вимагає від учителя уміння співвіднести матеріал уроку, що пропонується в програмі, з конкретними умовами навчання, намітити певну «емоційну драматургію» уроку (послідовність музичних творів та видів діяльності) й реалізувати її у процесі заняття. Види діяльності, що потребують активної роботи, мислення та уваги (слухання музики, теоретичне вивчення музики), варто планувати в першій половині уроку, а ті, що активізують роботу голосового апарату, моторику рук (спів, музикування, рухи), – з другої половини уроку, глибокі за змістом твори краще всього слухати на початку уроку, а твори, що несуть сильне емоційне збудження, – в кінці. Опрацювання учителем емоційної драматургії уроку є необхідною умовою засвоєння учнями теми та матеріалу уроку, зацікавленого відношення до уроку музики та різних видів музичної діяльності.

До особливостей сучасної драматургії уроку музики слід віднести нетрадиційну структуру поєднання традиційних видів діяльності та музичних творів: різноманітні ігрові форми, казкова й концертна форма, пісенно-танцювальний практикум тощо. Подібні форми спонукають учителя продумувати літературно-музичні епізоди і послідовність етапів уроку, що позначається в кінцевому результаті й на типі уроку музики.

Зміст навчального матеріалу та державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів

1 клас «Музика навколо нас»
(70 годин (2 години на тиждень з них 8 год. – резервний час)

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Тема: «Звуки навколо нас» (18 год.) Музика як мистецтво звуків. Композитор, виконавець, слухач. Палітра звуків оточуючого світу (звуки природи, міста, дитячих іграшок). Порівняння шумових та музичних звуків. Характеристика музичних звуків (довгі, короткі, високі, низькі, тихі, голосні). Характеристика вокального звука. <i>Орієнтовний матеріал для сприймання:</i> П.Козіцький. Марш П.Чайковський. Па-де-де з балету «Лускунчик» П.Чайковський. «Марш дерев'яних солдатиків» В.Косенко. «Дощик» П.Чайковський. Фортепіанний цикл «Пори року»: «Осіньна пісня» К.Мяков. «Прогулянка на автомобілі» М.Римський-Корсаков. «Політ джмеля» з опери «Казка про царя Салтана» О.Лассо. «Луна» В.Вітлін. «Дзига» <i>Орієнтовний матеріал для виконання:</i> Музична зарядка: «Пісня-пробудка», «Пісня-рівнялка» Українська народна пісня «Ой сесть в лісі калина» Л.Левіцька. «Пісня першоюкласника» Д.Васильєв-Буглаєв. «Осіньна пісенька» «Пісенька долей» М.Метлов. «Поїзд» А.Смага. Пісня-гра «Луна». Б.Савельєв. «Пограсмо в луна»</p>	<p><i>Учень спостерігає:</i> за світом звуків, що оточує людину; <i>розпізнає:</i> шумові та музичні звуки; пісню, інструментальну п'єсу; диригентські жести (увага, вступ, закінчення співу); <i>порівнює:</i> звуки природи та звуки музики про природу, звуки музичних та іграшкових інструментів; <i>характеризує:</i> звуки в природі, в місті, звуки іграшкові; музичні звуки - довгі, короткі, високі, низькі, тихі, голосні; <i>наводить приклади:</i> шумових та музичних звуків; <i>виконує:</i> метричну пульсацію; ритмічні рисунки; народні та композиторські пісні; <i>дотримується правил:</i> співацької постави, дихання під час співу (короткий непомітний вдих, довгий рівномірний видих); <i>створює:</i> ритм та мелодію власного імені; <i>інтерпретує:</i> зміст прослуханих творів; <i>висловлює судження про:</i> композитора, виконавця, слухача; <i>виражає та обґрунтовує:</i> значення звуків у нашому житті; <i>оперує поняттями та термінами:</i> композитор, виконавець, слухач, шумовий звук, музичний звук, метр (пульс), довгі й короткі довгі, високі й низькі, тихі й голосні звуки, мелодія, фраза.</p>

354

Тема: «В королівстві ритму та висоти» (14 год.)

Ритмічна та звуковисотна природа музичного звуку. Життєві зв'язки часу та ритмічної природи музики, висоти в природі (земля та зірки, політ пташки) та висоти звуків. Формування уяви про ритмічну та звуковисотну природу музики на основі зв'язку слухових з руховими просторово-часовими відчуттями. Спостереження за напрямом руху мелодії (вгору, вниз, на місці), регістром звучання мелодії (високий, середній, низький). Усвідомлення змісту музичних творів.

Орієнтовний матеріал для сприймання:

Л.Левіцька. «Пісня про дружбу»
М.Красєв. «Горобчики»
Й.Бах. «Повітря» (Air) з Сюїти для оркестру №3
П.Чайковський. «Танець феї Драже» з балету «Лускунчик»
Український народний танець Метелиця
Р.Шуман. «Дід Мороз»
Колядка «Добрий вечір тобі, пане господарю»
«Казка про пташки» (читання)

Орієнтовний матеріал для виконання:

Поспівка-гра «Зозуля»
Л.Левіцька. «Дружба»
Я.Степовий. «Зимонько-снігуронько»
Українська народна пісня «Забілів від снігу гай»
Колядка «Прилетіли ангелята»

Учень

спостерігає:

за чергуванням довгих та коротких звуків, висоту музичних звуків, рух мелодії – вгору, вниз, на місці;
розпізнає:

довгі та короткі, високі та низькі звуки, напрям руху мелодії;
диригентські жести (увага, вступ, закінчення співу);

порівнює:

тривалість секунд, хвилин і довгих, коротких звуків; висоту зірок і музичних звуків;

дотримується:

зміст музичного твору;
наводить приклади:
однотактових ритмічних побудов у дводольному розмірі;

виконує:

ритмічні послідовності, звуковисотні вправи;
народні та композиторські пісні;

дотримується правил:

співацької постави, фразування і дихання під час співу;

створює:

ритмічні послідовності на основі слів, словосполучень;
інтерпретує:

зміст прослуханих творів;
висловлює судження про:

роль ритму та висоти у створенні музичного образу;
виражає та обґрунтовує:

власне емоційно-естетичне ставлення до музичних творів;
оперує поняттями та термінами: тривалість звуків, довгі та короткі звуки, ритм, високі та низькі звуки, мелодія, рух мелодії (вгору, вниз, на місці).

355

<p>Тема: «Три кити в музиці» (20 год.) Три типи (жанри) музики – пісня, танець, марш. Виявлення різниці їх змісту, життєвих різновидів. Народна та професійна музика. з Українські народні (колискові та жартівливі) пісні, пісні-хороводи, танці (гопак, аркан, козачок), марші та їх характеристики. Засоби музичної виразності (метр, ритм, висота, рух мелодії, регістр).</p> <p><i>Орієнтовний матеріал для сприймання:</i> Д.Кабалевський. «Легенда про трьох китів» (читання) Д.Кабалевський. «Три кити»: Пісня, Полька, Вальс, Марш Я.Степовий. «Коліскова» Українські народні пісні «Грицю, Грицю, до роботи», «Ой єсть в лісі калина» Пісні про зиму Л.Ревуцький. Цикл для голосу та фортепіано «Сонечко»: «Вийди, вийди, сонечко», «Подоляночка», «Прийди, прийди, сонечко», «Іди, іди, дощику» Українські народні танці: Гопак, Аркан Ю.Щуровський. Козачок «Танець качат» П.Чайковський. Вальс з «Дитячого альбому» С.Рахманінов. «Італійська полька» С.Адамцевич. «Запорізький марш» П.Чайковський. «Марш дерев'яних солдатиків» М.Блантер. Футбольний марш <i>Орієнтовний матеріал для виконання:</i> Я.Степовий. «Зимонько-снігуронько» М.Леонтович. «Тихий сон по горах ходить»</p>	<p><i>Учень спостерігає:</i> за використанням у повсякденному житті музики трьох жанрів – пісні, танцю, маршу; <i>розпізнає:</i> жанрові особливості пісні, танцю, маршу; танці – гопак, аркан, козачок, вальс, полька; марші – іграшковий, футбольний, військовий; диригентські жести (увага, вступ, закінчення співу); <i>порівнює:</i> різні твори одного жанру, їх настрій та характер; <i>характеризує:</i> особливості трьох основних жанрів музики (зв'язність мелодичної лінії в пісні, особливу ритмічність у танці, підкреслену метричність у марші); <i>наводить приклади:</i> життєвих ситуацій, в яких звучать різні пісні, танці, марші; <i>виконує:</i> народні та композиторські пісні, елементи танцювальних рухів (підскоки, притупи, напівприсідання, легке кружляння), крокування під марш; <i>дотримується правил:</i> співацької постави, фразування і дихання під час співу; <i>створює:</i> мелодичні послідовності на складі «люлі-люлі», «лю-лю-лю», «а-а-а»; танцювальні рухи; <i>інтерпретує:</i> зміст різних маршів, танців, пісень; <i>висловлює судження про:</i> значення пісні, маршу та танцю в житті кожного народу; <i>виражає та обґрунтовує:</i></p>
---	---

<p>Коліскові пісні. Українська народна пісня «Ой єсть в лісі калина» М.Ведмедеря. «Із сніжком ми дружимо» Т.Попатенко. «Урок» Українська народна пісня-гра «Подоляночка» В.Теличко. «Мамине свято» Українська народна пісня «Ой минула вже зима»</p> <p>Тема: «Кити зустрічаються разом» (18 год.) Пісня, танець й марш - джерело різноманітності музичного мистецтва. Змішані типи музики (пісня-танець (танцювальна пісня), пісня-марш (маршова пісня), танець-маршу. Характеристика народних танцювальних пісень. Взаємопроникнення жанрів в історичній (козацькій) пісні, в полонезі. Аналіз народної та композиторської музики. Узагальнення понять: композитор, виконавець, слухач.</p> <p><i>Орієнтовний матеріал для сприймання:</i> М.Чембержі. «Годинник». «Ранкова пісня над річкою». «Качиний взвод». «Танок козенят». «Струмочки» Українські народні пісні «А кривого танця», «Ой лопнув обруч», «Ой на горі та й жінці жнуть» П.Чайковський. Полонез з опери «Святий Онегін»</p> <p><i>Орієнтовний матеріал для виконання:</i> А.Філіпенко. «Веселий музикант» Веснянка-гра «Подоляночка» М.Ведмедеря. «Гопачок» М.Ведмедеря. «Козачата»</p>	<p>зв'язок поетичного та музичного образу в пісні; зв'язок маршів, танців з різними видами рухів; <i>оперує поняттями та термінами:</i> метр (пульс), тривалість звуків, мелодія, рух мелодії, високі та низькі звуки, жанри музики, пісня, танець, марш, народна і композиторська пісня, гопак, козачок, аркан, полька, вальс, військовий, іграшковий марш.</p> <p><i>Учень спостерігає:</i> за взаємопроникненням жанрів у танцювальних та маршових піснях, полонезі; <i>розпізнає:</i> основні музичні жанри; диригентські жести (увага, вступ, закінчення співу); <i>порівнює:</i> твори різних жанрів, їх настрій, характер; <i>характеризує:</i> взаємопроникнення жанрів; <i>наводить приклади:</i> народної та композиторської музики; <i>виконує:</i> пісні, елементи танцювальних рухів (підскоки, притупи, напівприсідання, легке кружляння), крокування; <i>дотримується правил:</i> співацької постави, фразування і дихання під час співу; <i>створює:</i> прості ритмічні та мелодичні звороти, ритмічний супровід до пісень, танців, маршів; <i>інтерпретує:</i> зміст прослуханих творів; <i>висловлює судження про:</i> значення пісні, маршу та танцю в музиці;</p>
---	--

	<p><i>виражає та обґрунтовує:</i> зв'язок поетичного та музичного образу в пісні; зв'язок маршів, танців з різними видами рухів; <i>оперує поняттями та термінами:</i> музичний звук, метр (пульс), тривалість, ритм, мелодія, рух мелодії, високі та низькі звуки, жанри музики, пісня, танець, марш, пісня-танець, пісня-марш, танець-марш, композитор, виконавець, слухач.</p>
--	---

2 клас «Музика і мова»

(70 годин (2 години на тиждень з них 8 год. – резервний час)

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Тема: «Музична мова» (18 год.) Розкриття широкої палітри зв'язків музики і мови. Взаємодія мовної і музичної інтонації. Порівняльний аналіз мовних та музичних структур. Музичні речення – мелодії, слова – фрази, музичні букви – ноти. Особливості музичної мови (мелодія, ритм, метр, динаміка, темп, тембр, лад, регістр, штрихи).</p> <p><i>Орієнтовний матеріал для сприймання:</i> А.Мігай. «Сім нот» Д.Благой. «Сперечались». «Мирна бесіда». «І жартома, і серйозно». П.Чайковський. «Марш дерев'яних солдатиків» Ю.Шамо. «Марш олов'яного солдата» Л.Бетховен. «Весела. Сумна» Д.Кабалевський. «Зайчик дратує ведмежатко» С.Прокоф'єв. Теми з симфонічної казки «Петрик та вовк»</p>	<p><i>Учень спостерігає:</i> за засобами музичної виразності у створенні музичного образу; <i>розпізнає:</i> спільне та відмінне між музикою і мовою у відображенні навколишнього світу; основні засоби виразності, музичні жанри; <i>порівнює:</i> мову музичних і літературних творів; твори різних жанрів; <i>характеризує:</i> настрій та образність музичного твору, засоби їх втілення; мелодію як основний засіб виразності музичної мови; <i>наводить приклади:</i> елементів музичної мови; <i>виконує:</i> пісні, поспівки; <i>відтворює:</i></p>

358

<p><i>Орієнтовний матеріал для виконання:</i> А.Філіпенко «Веселий музикант» М.Ведмедеря «Наша мова» М.Ведмедеря. «Осінь» Поспівка «Час для музики прийшов» Поспівка «Соль, мі – повтори» Л.Левицька. «Пісенька про ноти» Поспівка «Бім-бом»</p>	<p>рухами метр (пульс), ритм, фрази, сильні та слабкі долі, напрямок руху мелодії, ноти за рукою-нотосцем; елементарний інструментальний супровід до пісень; <i>створює:</i> прості ритмічні та мелодичні звороти та основи слів, віршів, примовок; ритмічні питання та відповіді; закінчення ритмічної вправи; <i>інтерпретує:</i> зміст прослуханих творів; <i>висловлює судження про:</i> використання елементів музичної мови для створення певного образу; <i>виражає та обґрунтовує:</i> власне емоційно-естетичне ставлення до музичних творів; <i>оперує поняттями та термінами:</i> музична мова, мелодія (речення), тоніка (крапка), звукоряд (алфавіт), метр (пульс), ритм (чвертна, восьма), нотний стан, ноти (соль, мі, до, ля), динаміка, темп, тембр, лад, регістр, штрихи.</p>
<p>Тема: «Про що розповідає музика» (14 год.) Виразальні та зображальні характеристики музики (виражає почуття, думки, настрої тощо) Зв'язок музики з життям. Ознайомлення з різноманітними можливостями передачі музикою життя: зображення людини, її настроїв, почуттів, природи, побуту, руху тощо. Розкриття художнього значення засобів музичної виразності: лад як засіб передачі настрою, характеру людини. Роль динаміки та темпу в передачі образів руху. Зображальне значення регістру, штрихів тощо. Осмислення власних переживань на основі музичних творів.</p>	<p><i>Учень спостерігає:</i> за музичним втіленням життєвого образу, ситуації, явища; <i>розпізнає:</i> виразальні та зображальні особливості музики; <i>порівнює:</i> музичні образи, характери, настрої та втілені в них життєві явища; <i>характеризує:</i> власні переживання, почуття, думки під впливом музичних творів; <i>наводить приклади:</i> співзвуччя музичних та життєвих образів;</p>

359

<p><i>Орієнтовний матеріал для сприймання:</i> Українська народна пісня «Дударик» (обр. М.Леонтовича) В.Косенко. «Не хочуть купити ведмедика». «Купили ведмедика» Д.Кабалевський. «Три подружки»: «Пустунка», «Плакса», «Злюка» М.Римський-Корсаков. «Політ джмеля» з опери «Казка про царя Салтана» Е.Гріг. «Танець ельфів» Ф.Ліст. «Хоровод гномів» Колядка «На небі зірка» Щедрівка «Щедрий вечір, добрий вечір»</p>	<p><i>інтерпретує:</i> зміст музичних творів, стаючи в позицію автора; <i>виконує:</i> пісні, поспівки; <i>відтворює:</i> рухами метр (пульс), ритм, фрази, сильні та слабкі долі, напрямок руху мелодії, ноти за рукою-нотосцем; елементарний інструментальний супровід до пісень; <i>створює:</i> прості мелодичні звороти на основі живописного образу, ритмічний супровід до пісень; <i>висловлює судження про:</i> зображальність та виражальність музики; <i>обгрунтовує:</i> власне емоційно-естетичне ставлення до музичних творів; <i>оперує поняттями та термінами:</i> настрої, характер музики, музичний образ, елементи музичної мови (засоби музичної виразності), мелодія, метр (дводольність, тридольність), ритм, лад (мажор, мінор), темп (швидкий, помірний, повільний), тембр, динаміка, тривалості (половинна, четвертна, восьма), звукоряд, ноти (ре, фа, сі).</p>
<p><i>Орієнтовний матеріал для виконання:</i> Поспівка «Сорока-ворона» Українська народна пісня «Дударик» М.Ведмедеря. «Осінь» Поспівка «Іде, іде дід» Українська народна пісня «Ой хто, хто Миколая любить?» «Пісенька про звукоряд» Колядка «Темнешья нічка»</p>	
<p>Тема: «Казкові розповіді музики» (20 год.) Музично-театральні жанри (опера, балет). Казкові розповіді про музику. Унікальність змісту дитячих опер М.В.Лисенка, К.Г.Стеценка, балетів П.І.Чайковського, С.С.Прокоф'єва. Комплексна діяльність (вокальна, рухова, танцювальна, ігрова, театралізована) як засіб реалізації музичних казок: музичної вистави, пісні-казки.</p>	<p><i>Учень спостерігає:</i> за розвитком образів та подій у музично-театральних жанрах; <i>розпізнає:</i> героїв опер-казок; номери балетів-казок; <i>порівнює:</i> оперний та балетний жанри; літературний та музично-драматичний образи;</p>

<p><i>Орієнтовний матеріал для сприймання:</i> М.Лисенко. Опера «Коза-дереза»: Пролог, сцена Лисички та Кози, пісня Вовка К.Стеценко. Опера «Лисичка, Котик і Півник» (фрагменти) П.Чайковський. «Танець маленьких лебедів» з балету «Лебедине озеро» С.Прокоф'єв. Вальс та Північ з балету «Попелюшка» А.Лядов. Фортепіанна п'єса «Музична табакерка» М.Чембержі. Музична вистава «Колобок»</p>	<p><i>характеризує:</i> героїв казкових розповідей музики та засоби виразності, що їх втілюють; <i>наводить приклади:</i> казок, що стали музичними казками; <i>виконує:</i> окремі номери з опер, пісні-казки; <i>створює:</i> живописні, пластичні інтерпретації музично-театральних образів; власні казки та музику до них; <i>обгрунтовує:</i> власне розуміння значення музики в казці; <i>оперує поняттями та термінами:</i> настрої, характер музики, музичний образ, музична казка, опера, балет, музична вистава, пісня-казка, елементи музичної мови (засоби музичної виразності).</p>
<p><i>Орієнтовний матеріал для виконання:</i> М.Лисенко. Опера «Коза-дереза»: Пісня Лисички. Пісня Кози-Дерези. Пісня Рака. К.Стеценко. Опера «Лисичка, Котик і Півник»: Тема Котика «Ти мій брате, Півнику». Тема Півника «Буду сидіть в хатці». Тема Лисички «Півнику, братику» А.Лєпін, сл. О.Фадєєвої. «Теремок» М.Ведмедеря. «Казковий світ» Веснянки «Подоланочка», «Ой минула вже зима»</p>	
<p>Тема: «Музичні форми» (18 год.) Значення форми (структури, будови, композиції) в житті людини та природи (архітектура, техніка, людське тіло, рослинний світ тощо). Характеристика основних музичних форм (будов). Одночастинна форма – образ, основна музична думка, його музичне втілення в мелодії. Куплетна форма (з приспівом та без) – повторення мелодії-образу з різними словами.</p>	<p><i>Учень спостерігає:</i> за розвитком музичного образу (основної музичної думки) і утворенням при цьому різноманітних музичних форм; зміню музичного образу, засобів музичної виразності, а відповідно – зміню частин музичного твору; <i>розпізнає:</i> повторність у кожній з музичних форм;</p>

<p>Форма варіацій – мелодія-образ (одна частина), її постійне повторення зі змінами, варіюванням.</p> <p>Двочастинна форма – мелодія-образ (одна частина), інша мелодія (друга частина).</p> <p>Тричастинна форма – мелодія-образ (одна частина), інша мелодія-образ (друга частина), повернення до першої мелодії-образу (третья частина);</p> <p>Форма рондо – мелодія-образ (одна частина), її точне повторення (3-тя, 5-та, 7-ма і т.д. частини), інші мелодії-образи, що звучать між повтореннями основної (2-га, 4-та, 6-та).</p> <p>Музичні розповіді та їх втілення музичні форми.</p> <p><i>Орієнтовний матеріал для сприймання:</i></p> <p>Ю.Чичков. «Ой із чого, ой із чого»</p> <p>Ю.Щуровський. Варіації на тему української народної пісні «Ой є в лісі калина»</p> <p>П.Чайковський. «Шарманщик співає»</p> <p>М.Устиянович. «Верховино, світку ти наш» (оркестр)</p> <p>В.Косенко. «Дощик»</p> <p>Французька народна пісня «На мосту Авіньон»</p> <p><i>Орієнтовний матеріал для виконання:</i></p> <p>Українська народна пісня «Розлилися води»</p> <p>Українська народна пісня «Ой сесть в лісі калина»</p> <p>Українська народна пісня «Як діждемо літа»</p>	<p><i>порівнює:</i></p> <p>структури розмовної та музичної мови (речення, мелодія);</p> <p>особливості побудови куплетної, одно-, дво-, тричастинної форм, рондо та варіацій;</p> <p><i>характеризує:</i></p> <p>образність та настрої кожної частини музичного твору;</p> <p><i>наводить приклади:</i></p> <p>звернення композитора до певної музичної форми;</p> <p><i>виконує:</i></p> <p>пісні, поспівки;</p> <p>елементарний інструментальний супровід до пісень;</p> <p><i>відтворює:</i></p> <p>рухами напрямком руху мелодії, характер різних частин музичного твору;</p> <p><i>створює:</i></p> <p>композиції на основі слова, словосполучення, речення у різних музичних формах;</p> <p><i>обгрунтовує:</i></p> <p>значення структури, композиції в житті та мистецтві;</p> <p><i>оперує поняттями та термінами:</i> розвиток (зміна) музики, музична форма (побудова), куплетна, одно-, дво-, тричастинна форми, рондо, варіації; образ, настрої, характер музики, елементи музичної мови (засоби музичної виразності), мелодія, її структура, метр, ритм, лад, темп, тембр, динаміка.</p>
---	---

362

3 клас «Музика і діти»

(70 годин (2 години на тиждень з них 8 год. – резервний час)

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Тема: «Музика родини» (18 год.)</p> <p>Значення родини, сім'ї, країни в житті людини; значення сім'ї, родини в музичному вихованні дитини (колискова пісня матері, народні пісні бабусі). Ознайомлення з музичними родинами видатних композиторів (Й.Баха, В.Моцарта, М.Лисенка), родиною музичних звуків (довгих, коротких, високих, низьких тощо), родиною музичних інструментів (струнних, духових, ударних, клавішних), музикою про родину, членів родини. Вивчення музичних інтересів своєї сім'ї (улюблені композитори, твори, пісні, що звучать у сім'ї, музикування на інструментах, читання книжок про музику). Виховання поваги до матері, батька, найстарших, поваги до родинних звичаїв, інтересу до музичних традицій, любові до рідного дому через музичні твори.</p> <p><i>Орієнтовний матеріал для сприймання:</i></p> <p>О.Злотник. В.Крищенко. «Родина»</p> <p>Ритмічні, мелодичні загадки (поняття довгі та короткі звуки, високі та низькі, стійкі та нестійкі)</p> <p>Йоганн Бах. «Волинка». Арія з Оркестрової сюїти №3 (обробка)</p> <p>Йоганн Крістоф Фрідріх Бах. Прелюдія мі мінор для органу</p> <p>В.Моцарт. Соната для клавіра в 4 руки (твор 8-річного композитора)</p> <p>М.Лисенко. Фрагменти опери «Коза-дереза»: Пролог, сцена Лисички та Кози, пісня Вовка</p>	<p><i>Учень спостерігає:</i></p> <p>за розвитком образів у музичному творі;</p> <p><i>розпізнає:</i></p> <p>музичні образи, засоби музичної виразності, музичні жанри;</p> <p><i>порівнює:</i></p> <p>музичні традиції різних родин, твори різних жанрів про родину, членів родини;</p> <p><i>характеризує:</i></p> <p>власні переживання, думки, враження від музичних творів;</p> <p><i>наводить приклади:</i></p> <p>музичних творів про родину, про повагу до матері, батька, найстарших, про любов до рідного дому;</p> <p><i>виконує:</i></p> <p>пісні про родину, членів сім'ї;</p> <p><i>створює:</i></p> <p>прості мелодичні звороти, ритмічний супровід до пісень;</p> <p><i>інтерпретує:</i></p> <p>зміст прослуханих творів;</p> <p><i>висловлює судження про:</i></p> <p>значення музики в житті родини; <i>виражає та обгрунтовує:</i></p> <p>значення родини, музики родини в нашому житті;</p> <p><i>оперує поняттями та термінами:</i> лад, стійкі, нестійкі звуки, музичні жанри, фортепіанний дикл, п'еса, казка-опера, мелодія, її структура, метр, ритм, темп, тембр, динаміка, музичні форми.</p>

363

<p>Д.Кабалевський. «Впертий братик» Пісні про членів родини Українські народні колискові пісні О.Майовський. Л.Стебенів. «Коліскова» В.Косенко. «Казка» С.Прокоф'єв. «Казочка» <i>Орієнтовний матеріал для виконання:</i> М.Ведмедеря. Н.Кир'ян. «Дерево роду» В.Моцарт. «Коліскова» М.Лисенко. Пісня Лисички. Пісня Кози-Дереви. Пісня Рака з опери «Коза-дерева» Українська народна пісня «Ходить гарбуз по городу» Р.Паулс. «Золоте весілля» Коліскові пісні</p>	
<p>Тема: «Музика дитини» (14 год.) Значення дитячих захоплень, інтересів у музичному вихованні дитини. Народна дитяча творчість: забавки, лічилки, примовки, мирилки, пісні Св. Миколаю, дитячі колядки, щедрівки. <i>Орієнтовний матеріал для сприймання:</i> В.Шанський. «Антошка» А.Мігай. «Господарі діти». «Подарунок». «Мультики» Ю.Шамо. Казки для фортепіано за Г.Андерсеном: «Казкар розповідає», «Марш олов'яного солдатака», «Доймовочка», «Гидке каченя» Д.Кабалевський. «Триподружки»: «Пустунка», «Плакса», «Злюка» Українська народна пісня «З'їж Андрію пірижок» Легенда про Святого Миколая (читання) Колядка «Бог ся рождає»</p>	<p><i>Учень спостерігає:</i> за розвитком образів у музичному творі; <i>розпізнає:</i> музичні образи, засоби музичної виразності, музичні жанри; <i>порівнює:</i> свої музичні інтереси з музичними інтересами своїх однолітків; <i>характеризує:</i> власні переживання, думки, враження від музичних творів; <i>наводить приклади:</i> музичних творів про дитинство, друзів, захоплення, улюблених героїв; <i>виконує:</i> пісні про дитинство, друзів, школу; <i>створює:</i> прості мелодичні звороти на основі приказок про дружбу;</p>

<p>Щедрівка «Щедрик» (обр. М.Леонтовича) <i>Орієнтовний матеріал для виконання:</i> Поспівка-мирилка «Мир-миром» А.Мігай. «Господарі діти». В.Толканьов. «Восьме чудо світу» Т.Попатенко. «Щеня і кошени» Пісні про Миколая Українські народні пісні «Наші хлопці вареників хочуть», «З'їж Андрію пірижок» Колядка «Різдвяна ніч» Щедрівка «Щедрик»</p>	<p>ритмічний супровід до пісень; <i>висловлює судження про:</i> значення музики в житті дитини; <i>обґрунтовує:</i> значення інтересів та захоплень у нашому житті; <i>оперує поняттями та термінами:</i> музичні жанри, фортепіанний цикл, обробка народної пісні, ритм, тривалості (половина, чвертна, восьма), пунктирний ритм, стакато, рух мелодії вгору та вниз, звукоряд, засоби музичної виразності, ноти.</p>
<p>Тема: «Музика і гра» (20 год.) Гра – природний стан дитини. Музичні ігри з рухами, творчими завданнями (ритмічними, мелодичними імпровізаціями), а також музично-дидактичні ігри сприяють кращому засвоєнню музичних понять і термінів. Значення гри як важливого виду діяльності в житті людини. Значення ігор у музичному вихованні дитини. <i>Орієнтовний матеріал для сприймання:</i> М.Глінка. «Арагонська хота» Р.Роджерс. Мюзикл «Звуки музики»: «До, ре, мі» Л.Бетховен. «Весела. Сумна» Е.Гріг. «У печері гірського короля» Й.Гайдн. «Дитяча симфонія» до мажор: I. Allegro moderato. II. Menuetto. III. Final. Presto Українська народна пісня «Гра в зайчика» (обр. М.Леонтовича) Ж.Бізе. Маленька сюїта для оркестру «Дитячі ігри»: Марш («Труба і барабан»), Коліскова («Лялька»), Галоп («Бал») В.Косенко. «Полька»</p>	<p><i>Учень спостерігає:</i> за грою звуків у музичному творі; <i>розпізнає:</i> звуки за тривалістю, висотою, динамікою, тембром, регістром, мелодією, темпом, формою; <i>порівнює:</i> засоби музичної виразності; <i>характеризує:</i> музичні терміни та поняття; <i>наводить приклади:</i> застосування музичної термінології під час сприймання та виконання музичних творів; <i>виконує:</i> поспівки, пісні, пісні-ігри; <i>створює:</i> вокальні, інструментальні, ритмічні, пластичні композиції; <i>висловлює судження про:</i> зміст музичних творів, використовуючи спеціальну термінологію; значення ігор у вивченні музики; <i>обґрунтовує:</i> значення ігор у нашому житті; <i>оперує поняттями та термінами:</i> симфонія, метр, розмір 2/4, 3/4, ритм, звук, нота, лад, ступені ладу, мажор, мінор, темп (повільно,</p>

<p>Ю.Щуровський. Варіації на тему української народної пісні «Ой сесть в лісі калина»</p> <p>Італійська народна пісня «Італійський салат»</p> <p><i>Орієнтовний матеріал для виконання:</i></p> <p>Л.Кніппер. «Чому ведмідь взимку спить»</p> <p>Я.Степовий. «Зима і Весна»</p> <p>Поспівка-гра «Впізнай, чий голосок»</p> <p>Л.Абелян. Поспівка-гра «Йдуть звукоряди»</p> <p>«Пісенька далей»</p> <p>«Пісенька про тоніку»</p> <p>В.Верховинець. Пісня-гра «Ой, Василю, товаришу»</p> <p>Українські народні пісні-ігри «Ой на горі мак», «Угадай, Ганно», «Женчикок-бренчикок»</p>	<p>швидко), динаміка (форте, піано), тембр, голоси, інструменти, мелодія, фраза, хор, голоси хору, обробка для хору; жанр, пісня, танець, марш, сюїта, пісня-гра, будова (форми) музики (одно-, дво-, тричастинна форми, рондо, варіації).</p>
<p>Тема: «Музика і природа» (18 год.)</p> <p>Значення образу природи в музичному мистецтві. Ознайомлення з музичними образами природи композиторів різних країн, епох.</p> <p>Спостереження за музикою природи, її мелодіями, тембрами, формами.</p> <p>Природа – справжній композитор (плеск хвиль, шелест листя, спів пташок, грізна музика океанської стихії). «Музичні твори» природи навколо. Народна та композиторська музика про природу, яка передає її красу і велич.</p> <p><i>Орієнтовний матеріал для сприймання:</i></p> <p>Д.Січинський. «Чом, чом, чом, земле моя»</p> <p>Е.Гріг. «Ранок»</p> <p>Й.Гайди. Фрагменти ораторії «Пори року»</p> <p>П.Чайковський. Фортепіанний цикл «Пори року»: «Пролісок»</p>	<p><i>Учень спостерігає:</i></p> <p>за музикою природи;</p> <p>за музичними образами природи у творчості композиторів;</p> <p><i>розпізнає:</i></p> <p>виражальні та зображальні музичні інтонації;</p> <p><i>порівнює:</i></p> <p>звуки природи та музичні звуки;</p> <p><i>характеризує:</i></p> <p>засоби виразності музики про природу;</p> <p><i>наводить приклади:</i></p> <p>музичних творів про пори року, про звірів, прахів, квіти тощо;</p> <p><i>виконує:</i></p> <p>пісні про природу;</p> <p><i>створює:</i></p> <p>вокальні імпровізації на основі образу, загадки, приказки;</p> <p>ритмічний супровід до пісні;</p> <p>вокально-інструментальні композиції на основі образів природи;</p>

366

<p>В.Барвінський. «Веснянка і дощик»</p> <p>В.Сухомлинський. Казка «Все в лісі співає» (читання)</p> <p>Л.Ревуцький. «Пташина коліскова»</p> <p>Ю.Кушак. Музична картинка «Ранок в селі»</p> <p>М.Сільванський. «Пташка і кицька»</p> <p>Пол Уінтер «Коліскова матері китихи для маленьких тюленят»</p> <p><i>Орієнтовний матеріал для виконання:</i></p> <p>А.Житкевич. «Музика землі»</p> <p>Поспівка «Сопечко сходить» на основі мелодії «Ранку» Е.Гріга</p> <p>Поспівка «Знову весна»</p> <p>Я.Дубравні. «Крапельки»</p> <p>Українська народна пісня «Як служив я в пана»</p>	<p><i>висловлює судження про:</i></p> <p>значення образу природи у творчості композиторів та в народній музиці;</p> <p><i>обґрунтовує:</i></p> <p>значення природи в житті людини;</p> <p><i>оперує поняттями та термінами:</i></p> <p>мелодія, засоби виразності, музичні жанри, голоси, інструменти, ораторія, метр, ритм, лад, темп, динаміка, хор, голоси хору, музичні форми.</p>
---	--

4 клас «Народне музичне мистецтво»
(70 годин (2 години на тиждень з них 8 год. – резервний час)

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p>Тема «Історія народу і музика» (18 год.)</p> <p>Значення народної музики в національній історії. Вивчення гімну – головної пісні держави. Загальна характеристика української народної музики. Ознайомлення з основними жанрами народної пісні, опосередкованою історією України – думами, історичними піснями (козацькі, стрілецькі, повстанські пісні), їх образами, характером, засобами музичної виразності. Значення особистості Кобзаря в історії та мистецтві (поет, композитор, музикант).</p>	<p><i>чень спостерігає:</i></p> <p>за історією українського народу, втіленою в народній історичній пісні та думі;</p> <p><i>розпізнає:</i></p> <p>жанр народної пісні за образом, характером музики, засобами музичної виразності;</p> <p><i>порівнює:</i></p> <p>народні пісні різних жанрів та їх образи;</p> <p><i>характеризує:</i></p> <p>жанр історичної пісні та думи;</p> <p><i>наводить приклади:</i></p> <p>історичних пісень та дум з різних часів історії України;</p>

367

<p><i>Орієнтовний матеріал для сприймання:</i> М. Вербицький. П. Чубинський. «Ще не вмерла України» Є. Адамцевич. «Запорізький марш» Українські народні пісні «Ой Морозе, Морозенку», «Іхав козак на війноньку», «Ой у лузі червона калина», «Повіяв вітер степовий», «Там десь далеко на Волині» М. Чурай. «Засвіт встали козаченьки» Українська народна дума «Про Марусю Богуславку» В. Барвінський. «Думка» (бандура) <i>Орієнтовний матеріал для виконання:</i> М. Чубинський. О. Кониський. «Ще не вмерла України» Українська народна пісня «Ой єсть в лісі калина» Українська народна пісня «Ой на горі та й жінці жнуть» Українська народна пісня «Гей ви, стрільці січові!» Українська народна пісня «Там десь далеко на Волині»</p>	<p><i>виконує:</i> українські народні пісні; <i>Утворює:</i> ритмічний супровід до пісень; власні оповіді історії України (речитатив); <i>висловлює судження про:</i> значення народної музики в національній історії; <i>виражає та обґрунтовує:</i> власне емоційно-естетичне ставлення до історії та музики народу; <i>оперує поняттями та термінами:</i> гімн, історична (козацька, стрілецька, повстанська) пісня, дума, кобза, бандура, кобзар, засоби музичної виразності.</p>
<p>Тема «Побут народу і музика» (14 год.) Роль народної музики в національному побуті. Українські народні пісенні жанри: трудова, жниварська, лірична, жартівлива пісні. Ознайомлення із українськими народними танцями: гопак, арканом, козачком, метелицею. <i>Орієнтовний матеріал для сприймання:</i> Українські народні пісні «Ой літає соколенько», «Гандзя», «Ой що то за шум», «Чи не той то Омелько», «Як ішов з Дебречина» Українські народні танці: Аркан. Гопак. Козачок</p>	<p><i>Учень спостерігає:</i> за образами трудових, ліричних та жартівливих пісень; <i>розпізнає:</i> жанр народної пісні за образом, характером музики, засобами музичної виразності; <i>порівнює:</i> народні пісні різних жанрів та їх образи; <i>характеризує:</i> жанри трудової, ліричної, жартівливої пісень; <i>наводить приклади:</i> народних пісень різних жанрів; <i>виконує:</i> українські народні пісні;</p>

<p>Колядка «По всьому світу» Щедрівка «Ой у полі плужок ходить» <i>Орієнтовний матеріал для виконання:</i> Українська народна пісня «Вийшли в поле косарі» Українська народна пісня «Ішло дівча лучками» Українська народна пісня «Сівав мужик просо» Пісні про Андрія та Миколая Колядка «По всьому світу стала новина» Щедрівка «Зірнька ясна»</p>	<p><i>створює:</i> ритмічний супровід до пісень; інсценізації жартівливих пісень; <i>висловлює судження про:</i> значення народної музики в побуті народу; <i>обґрунтовує:</i> власне емоційно-естетичне ставлення до побуту та музики свого народу; <i>оперує поняттями та термінами:</i> трудова, лірична, жартівлива пісня, засоби музичної виразності, розспівування складів, українські народні танці (гопак, козачок, аркан), українські народні інструменти (кобза, бандура, сопілка, коза, цимбали, горбан, трембіта, ліра, дуда), оркестри, вечорниці, зимові календарно-обрядові пісні, колядка, щедрівка.</p>
<p>Тема «Народні звичаї і музика» (20 год.) Народна музика в національних звичаях. Народні звичаї (свята та обряди). Обрядові дійства, музика, що їх супроводжує (Різдво, Новий рік, Водохреща, Богоявлення Господнє, (Стрітення), Сорок святих (свято зустрічі весни), Благівіщення, Вербна неділя, Великдень). Ознайомлення із українськими народними пісенними жанрами (календарно-обрядовими піснями: колядки, щедрівки, йорданські пісні, заклички, веснянки, гайвки, рогульки). <i>Орієнтовний матеріал для сприймання:</i> Щедрівка «Щедрик» (обр. М. Леонтовича) П. Чайковський. Фортепіанний цикл «Дитячий альбом»: «Вранішня молитва», «У церкви» М. Лисенко. Опера «Зима і весна»: Заключний хор «А вже весна»</p>	<p><i>Учень спостерігає:</i> за образами календарно-обрядових пісень; <i>розпізнає:</i> жанр народної пісні за образом, характером музики, засобами музичної виразності; <i>порівнює:</i> народні пісні різних жанрів та їх образи; <i>характеризує:</i> жанри календарно-обрядових пісень; <i>наводить приклади:</i> народних пісень різних жанрів; <i>виконує:</i> українські народні пісні; фрагменти народних обрядів; <i>створює:</i> ритмічний супровід до пісень; інсценізації різдвяно-новорічних дійств, веснянок; <i>висловлює судження про:</i> значення музики в народному обряді;</p>

<p>Українські народні пісні «Благослови мати», «Горобчику, сватку, сватку» (обр. Л.Ревуцького), «Ми кривого танцю йдемо», «Мак», «Женчичок-бренчичок» (обр. М.Леонтовича), «Ой уже весна», «Збирайтеся дівки молодіці» Т.Шевченко. Вірші «Встала весна», «Защобетав жайворонок» (читання) Українські народні пісні на вірші Т.Шевченка Я.Степовий. Т.Шевченко. «Зацвіла в долині» О.Тищенко. Т.Шевченко. «Бандуристе, орле сизий» М.Лисенко. Т.Шевченко. «Учтитеся, брати мої» Мелодії на сопілці П.Чайковський. Концерт №1 для фортепіано з оркестром, III частина (фінал) <i>Орієнтовний матеріал для виконання:</i> Щедрівка «В полі, полі» Йорданська пісня «Хрестився Христос» Українська народна пісня «Ой минула вже зима» Веснянки «Благослови мати», «Соловечку, сватку, сватку» А.Філіпенко. «Зацвіла в долині» Поспівка «Знову весна» В.Лепешко. «Ми-нашадки Кобзаря» Українська народна пісня «Вийди, вийди, Іванку» Українська народна пісня-танець «Вийдемо, вийдемо зранку на веснянку»</p>	<p><i>обґрунтовує:</i> власне емоційно-естетичне ставлення до народних звичаїв; <i>оперує поняттями та термінами:</i> звичаї, обряди, свята, календарно-обрядові пісні: колядка, щедрівка, йорданська пісня, заклічка, веснянка, веснянка-гра, кривий танок, гаївка, рогулька.</p>
<p>Тема «Фольклорні регіони України» (18 год.) Регіональні відмінності стилів народної музики. Особливості етнографічного районування України: історичний розвиток, територіальні, природно-географічні умови</p>	<p><i>Учень спостерігає:</i> за образами народної музики в різних регіонах України; <i>розпізнає:</i> жанр народної пісні за образом, характером музики, засобами музичної виразності;</p>

<p>власномов'язки з іншими народами, культура, побут. Характеристика народної музичної традиції Наддніпрянщини, Слобожанщини, Полісся, Волині, Галичини, Поділля, Верховини: жанри українських народних пісень, танців, особливості мелодики, ритміки, форми, манери виконання, музичного інструментарію. Узагальнення знань про українське народне музичне мистецтво. <i>Орієнтовний матеріал для сприймання:</i> Українська народна пісня «Зелене жито, зелене» Веснянки «Ав нашого Шума», «А вже весна», «Весняночка-паняночка», «А в нас на вулиці» («Козел»), «Весна, весна, весняночко», «Ой уже весна» Гагілки «Воротарю, воротарчику», «Вербовая дощечка» Псалм «Ой по мосту» Поліські інструментальні мелодії Українські народні пісні «Там десь далеко на Волині», «Посію я жито на ниві» Українські народні танці: Швець, Аркан Бойківські коломийки. Гуцульські мелодії М.Устиянович. «Верховино, світку ти наш» <i>Орієнтовний матеріал для виконання:</i> Українська народна пісня «Зелене жито, зелене»</p>	<p><i>порівнює:</i> територіальні, природно-географічні умови, культуру, побут, музику різних регіонів України; <i>характеризує:</i> жанри календарно-обрядових пісень; <i>наводить приклади:</i> народних пісень різних жанрів; <i>виконує:</i> українські народні пісні; фрагменти народних обрядів; <i>створює:</i> ритмічний супровід до пісень; інсценізації різдвяно-новорічних дійств, веснянок; <i>висловлює судження про:</i> значення народної музики в нашому житті; <i>обґрунтовує:</i> власне емоційно-естетичне ставлення до народного музичного мистецтва; <i>оперує поняттями та термінами:</i> фольклорні регіони, культура, побут, українські народні інструменти: кобза, бандура, сопілка, коза, цимбали, торбан, трембіта, ліра, дуда; двоголосої імітаційне, терцове, розспівування складів, куплетна та варіаційна форми; жанри української народної пісні: історична, дума, лірична, жартидлива, календарно-обрядова, коліскова; танці: гопак, козачок, аркан, хоровод.</p>
<p>Пісня-гра «Пуста-пропуста» Українська народна пісня «Хліб та сіль» Українська народна пісня «Там десь далеко на Волині» Коломийки</p>	

Програму розроблено:
Гумінська Оксана Олексіївна, доцент кафедри історії, теорії музики та методики музичного виховання Рівненського державного гуманітарного університету, кандидат педагогічних наук